

Sau Hội nghị APEC ở Honolulu, Hội nghị cấp cao Đông Á ở Bali cũng như sau bài phát biểu của Tổng thống Mỹ Barack Obama tại Quốc hội Úc, việc Mỹ chuyển trung tâm chính sách ngoại giao sang khu vực châu Á-Thái Bình Dương lập tức trở thành chủ đề nóng bỏng của dư luận. Dưới đây là những phân tích của đại sứ Hoa Kỳ tại Hà Nội, cũng là đại diện của Singapore tại Liên Hợp Quốc, về vấn đề cũng như những ảnh hưởng của các nước trong khu vực đối với sự thay đổi này.

Vấn đề then chốt: Rồi cuối, Mỹ đã đưa ra kiến nghị gì?

Kiến nghị của Mỹ bao gồm 7 luận điểm sau:

Thứ nhất, Mỹ là cường quốc Thái Bình Dương hoặc cường quốc trong khu vực, không phải là thế lực bên ngoài. Do đó, Mỹ có nghĩa vụ lâu dài đối với khu vực, cũng sẽ lưu lại khu vực. Thứ hai, Mỹ chú trọng đến châu Á-Thái Bình Dương hơn các khu vực khác. Việc này xuất phát từ nhận thức được rằng trong thế kỷ 21, các nền kinh tế có sức sống nhất thế giới nằm ở châu Á-Thái Bình Dương và thế lực kinh tế đang dần chuyển dịch từ phương Tây sang phương Đông. Chính vì thế, chỉ trong trường hợp kinh tế Mỹ kết nối được với các nền kinh tế châu Á-Thái Bình Dương thì Chính quyền Obama mới có thể thực hiện được mục tiêu kép là tăng xuất khẩu và tạo việc làm. Thứ ba, sau khi rút quân khỏi Iraq và giảm quân ở Afganistan, Mỹ sẽ tăng cường ảnh hưởng của quân Mỹ tại châu Á-Thái Bình Dương. Gần đây, việc Mỹ

quyết định có thêm 250 binh sĩ thuộc lực lượng lính thủy đánh bộ tại đóng tại Darwin (Bắc Ôxtrâyliya), nâng số quân đóng tại đây lên 2.500 người càng cho thấy đúng ý đó. Thứ hai, Mỹ sẽ tăng cường mối quan hệ kinh tế với khu vực châu Á-Thái Bình Dương và mở rộng, đầu tư và thông mại. Mấy năm gần đây, Mỹ đã mở rộng mối góc thị phần tại đây vào tay Liên minh châu Âu (EU) và Trung Quốc. Ví dụ: Trước đây, Mỹ luôn là đối tác mở rộng lớn nhất hai của ASEAN và các nước thành viên thị trường này, nhưng hiện nay đã vượt xuống vị trí thứ ba hoặc thứ tư. Tuy nhiên, trên phương diện số lượng hiệp định tự do thương mại song phương hoặc đa phương ký kết với các nước châu Á, Mỹ chỉ đứng sau Trung Quốc, đứng trước EU. Thứ năm, Mỹ sẽ thi triển sức mạnh vào quan hệ với các nước đồng minh Nhật Bản, Hàn Quốc, Ôxtrâyliya và Philippin. Thứ sáu, Mỹ sẽ sẵn sàng Hiệp định đối tác kinh tế chi phí thấp xuyên Thái Bình Dương (TPP) làm công cụ chủ yếu để giảm bớt rào cản thương mại và đầu tư, thúc đẩy tăng trưởng kinh tế lẫn nhau tại châu Á-Thái Bình Dương. Thứ bảy, Mỹ đã nâng tầm quan trọng của ASEAN. Gần đây, Tổng thống Obama đã tiếp xúc Hội nghị thương mại thế giới niên lớn thứ ba với nguyên thủ các nước ASEAN tại Bali. Việc Obama mong muốn tiếp xúc với Mianma và khuyến khích Mianma tiến lên trên con đường dân chủ là sự thay đổi mới mà mọi người mới thấy tại nghe.

Vấn đề thứ hai: Chính sách của Mỹ là nhắm vào Trung Quốc?

Giới truyền thông vẫn thích những chủ đề có tính tranh cãi. Do đó, việc rất nhiều phóng viên và bình luận viên lý giải chính sách của Mỹ là nhắm vào Trung Quốc không có gì bất ngờ. Những lời nói ngày càng chông chênh Trung Quốc đến từ Chính phủ và Quốc hội Mỹ càng làm tăng thêm độ tin cậy của quan điểm này. Không thể, những lời nói đó là nhằm tranh thủ số ủng hộ của cử tri trước cuộc tổng tuyển cử tại Mỹ diễn ra vào tháng 11/2012. Tôi tin rằng quan hệ giữa Mỹ và Trung Quốc không phải là “trò chơi đọ sức mặt ngang nhau”. Trung Quốc trở lại đây không có nghĩa là Mỹ đi xuống. Tổng thế, tôi không cho rằng Trung Quốc coi việc Mỹ thực hiện chính sách “trở lại châu Á” là gây tổn hại lợi ích của Trung Quốc. Châu Á và khu vực châu Á-Thái Bình Dương để lớn để dung nạp một Trung Quốc đang trở lại đây và một nước Mỹ phục hưng.

Trung Quốc trở lại đây là không thể ngăn chặn

Tổng thống Obama đã nhiều lần khẳng định kiên quyết Trung Quốc trở lại đây không phải là chính sách của Mỹ. Ở đây, tôi xin nhận mạnh thêm rằng cho dù dẫu bất cứ chính quyền nào, Mỹ sẽ không thành công trong việc kiên quyết hoặc gây trở ngại

đòi với sự trợ giúp của Trung Quốc. Theo tôi, xu thế trợ giúp của Trung Quốc là không thể ngăn chặn được. Một số người bạn Trung Quốc của tôi nói rằng Mỹ đang xây dựng một liên minh chống Trung Quốc, bao gồm các đồng minh và những nước dân chủ khác. Tôi không cho rằng đây là chính sách của Tổng thống Obama, nhưng tôi thấy họ có một số người Mỹ muốn làm như vậy. Tuy nhiên, dù chính quyền tiếp theo của Mỹ muốn làm như vậy, họ cũng sẽ không thành công. Lấy ASEAN làm ví dụ, họ vẫn vẫn sẽ không gia nhập một liên minh như vậy. ASEAN không sẽ một Trung Quốc ngày một phồn vinh, lớn mạnh và có sức ảnh hưởng. ASEAN đã thu được nhiều lợi ích từ sự phồn vinh của Trung Quốc, cũng kiên quyết duy trì quan hệ hữu nghị và hợp tác với Trung Quốc. Nhưng ASEAN cũng biểu thị một cách rõ ràng với Trung Quốc rằng chính sách láng giềng thân thiện và phát triển hòa bình của họ đang được khoan ngoãn tại Biển Đông.

Khi ở Mỹ, tôi thường được hỏi rằng ASEAN có ảnh hưởng Trung Quốc không. Khi ở Trung Quốc, tôi lại thường được hỏi rằng ASEAN có ảnh hưởng Mỹ không. Mọi lần như vậy, tôi đều trả lời: Quan trọng nhất của ASEAN là ảnh hưởng ASEAN. Kể thế, trong gia đình ASEAN, một số thành viên tiếp cận với thân cận với Mỹ, một số thành viên khác lại tiếp cận với thân cận với Trung Quốc. Nhưng với vai trò của một tổ chức khu vực, ASEAN sẽ giữ thái độ trung lập, không ủng hộ công quốc này chống lại công quốc kia. Mục tiêu của ASEAN là giao lưu với tất cả những nước có lợi ích liên quan, đưa những nước này vào một khung hợp tác để thúc đẩy hòa bình và ổn định khu vực. Đây chính là nguyên nhân khiến ASEAN mời Mỹ và Nga tham dự Hội nghị cấp cao Đông Á, cũng là nguyên nhân thúc đẩy ASEAN xây dựng quan hệ đối tác đối thoại với các công quốc chủ yếu của khu vực, gồm Mỹ, Trung Quốc, Nhật Bản, Hàn Quốc, Ôxtrâyliya, Niu Dilân và EU.

Tôi cũng không cho rằng nên có sự gia nhập liên minh chống Trung Quốc do Mỹ làm chủ đạo. Giữa Ấn Độ và Trung Quốc tồn tại một số bất đồng, hai bên cũng thiêu sự tin tưởng lẫn nhau, nhưng vẫn có rất nhiều lợi ích chung. Giống như Thủ tướng Ấn Độ M. Singh thường nói: Thế giới để rằng để dung nạp một Trung Quốc và một Ấn Độ đang trợ giúp. Tôi tin rằng nên có sự tuân thủ di nguyện của Nehru, tìm kiếm con đường của mình trong thế giới.

Vấn đề thứ ba: TPP có phải là công cụ Mỹ dùng để chống lại Hiệp định Tự do thương mại ASEAN+3 hay không?

Bác Kinh có một nhìn nhận thế này: TPP được Mỹ thiết kế nhằm chống lại Hiệp định Tự do Thương mại ASEAN+3. Đây là một quan điểm sai lầm. Trước tiên, TPP không phải do người Mỹ khởi xướng. Năm 1994, khi nhóm họp tại Bogor, các nhà lãnh đạo APEC đã đưa ra tầm nhìn về tự do thương mại và đầu tư tại khu vực Thái Bình Dương. Theo đó, tầm nhìn này được hoàn thành trong các nền kinh tế phát

triển vào năm 2010 và các nền kinh tế đang phát triển vào năm 2020. Sau đó, Ủy ban tư vấn doanh nghiệp APEC đã thuyết phục lãnh đạo các nước thành viên chấp nhận mục tiêu xây dựng Khu vực mậu dịch tự do châu Á-Thái Bình Dương (FTAAP). Năm 2002, ba nền kinh tế như của APEC là Chile, Niu Dilân và Xinggapo bắt đầu đàm phán về TPP, coi đó là phương pháp thực tế để đạt được mục tiêu FTAAP. Sau này, Brunây cũng tham gia đàm phán về TPP. Phải tới năm 2008, Mỹ mới tham gia đàm phán về TPP. Bên cạnh đó phải thấy rằng TPP là một hiệp định mới, chủ yếu về tự do thương mại và có thể đạt được trình độ mà TPP yêu cầu, bởi các nền kinh tế thành viên APEC nào cũng đều có thể dễ dàng tham gia. TPP quy định số tham gia của một nền kinh tế mới cần phải được sự nhất trí của tất cả các thành viên hiện hữu. Năm 2004, khi mới bắt đầu, TPP chỉ có 4 thành viên, hiện nay có 9 đối tác tham gia đàm phán. Tại Hội nghị APEC ở Honolulu, Canada, Nhật Bản và Mêhicô đã bày tỏ mong muốn gia nhập TPP. Tôi hy vọng Trung Quốc cũng sẽ xem xét việc gia nhập TPP. Trung Quốc không cần đợi tới khi nhận được lợi ích. Khi nhận được sự ủng hộ của 21 nền kinh tế thành viên APEC, TPP sẽ trở thành FTAAP, tầm nhìn và mục tiêu Bogor sẽ thành hiện thực. FTAAP sẽ là khu vực mậu dịch tự do lớn nhất thế giới. Thứ ba, Trung Quốc không nên nghĩ rằng Hiệp định thương mại tự do ASEAN+3, Hiệp định thương mại tự do ASEAN+6 và TPP sẽ bài trừ lẫn nhau. Xinggapo cho rằng chúng sẽ bổ sung cho nhau. Chúng tôi tin rằng tự do thương mại và đầu tư đem lại lợi ích cho tất cả các nước. Do đó, chúng tôi ủng hộ tất cả những chương trình thúc đẩy tự do hóa thương mại và đầu tư, cho dù nó là song phương, khu vực, liên khu vực hay mang tính toàn cầu. Trên thực tế, một số cạnh tranh có thể giúp đẩy mạnh tự do hóa kinh tế.

Kết luận

Trước tiên, tôi cho rằng vai trò của Mỹ ở khu vực châu Á-Thái Bình Dương là tích cực. Mỹ đã hỗ trợ gìn giữ hòa bình và ổn định cũng như có vai trò trong sự phát triển về kinh tế, xã hội và chính trị của các nước trong khu vực. Do vậy, tôi hoan nghênh chính quyền của Tổng thống Obama chuyển trọng tâm tới châu Á-Thái Bình Dương. Vì Tổng thống Mỹ không thể làm quá hai nhiệm kỳ, nên ông Obama cần tìm kiếm biện pháp nhằm chuyển hóa sự chuyển dịch mang tính quy phạm này trong chính sách của Mỹ. Thứ hai, sự phồn vinh của Trung Quốc đã mang tới sự tốt đẹp cho khu vực. Khi thực lực và sức ảnh hưởng của Trung Quốc ngày càng tăng, thế giới sẽ kỳ vọng Trung Quốc có trách nhiệm lớn hơn đối với cộng đồng quốc tế. Tôi cũng hi vọng Trung Quốc tiếp tục chính sách lắng nghe thân thiện và nghiêm túc tuân thủ các quy định của luật pháp quốc tế. Thứ ba, ASEAN không hy vọng nhìn thấy một cuộc Chiến tranh Lạnh mới giữa Mỹ và Trung Quốc. Hai nước dù vẫn tồn tại những bất đồng lớn, nhưng cũng có rất nhiều lợi ích chung. Vì vậy, cách làm thông minh là khi nhất trí về lợi ích thì tiến hành hợp tác với nhau, khi không nhất trí về lợi ích thì cạnh tranh với nhau. Mỹ và Trung Quốc nên xử lý bất đồng bằng biện pháp mang tính xây dựng. Việc coi nhau là đối địch, tiến hành cạnh tranh

theo kiểu trò chơi đọc mặt ngang nhau không phải là lựa chọn sáng suốt.

Báo Liên hiệp Buổi sáng (Xinhgapo) ngày 5/12

Việt Tuấn (gt)